

ATATÜRK VE MİLLİYETÇİLİK

* Prof. Dr. Yusuf SARINAY

Milliyetçilik Atatürk İlkelerinin ve Türk inkılabının temel bir ilkesi olduğu kadar, Türk milletinin kaderini tayin eden, bir ülkü, milleti huzur ve refaha yönelten güçlü bir bağlıdır.

Milliyetçilik, genel olarak herkesin mensup olduğu milleti sevmesi ve onu yüceltmeye çalışmasıdır. Çağımızın en geçerli sosyal politika prensibi olan Milliyetçilik, millet gerçeğinden hareket eden bir fikir akımıdır. Bu sebeple öncelikle millet kavramı üzerinde durmamız gerekir.

1) Millet ve Milliyetçilik Kavramları:

Çağımızda Fransızca “Nation” kelimesinin karşılığı olarak aynı kökten, aynı soydan gelme anlamında kullanılan millet, her şeyden önce ortak bağları olan insanlar topluluğudur. İnsan, sosyal bir varlık olarak tarihin bilinen en eski çağlarından itibaren toplu halde yaşamakla beraber, bu topluluğun millet karakterini alması Yakınçağın bir ürünüdür. Yani toplumlar, sosyal gelişim basamakları içinde, aşiret teşkilatından milli teşkilatlanma seviyesine ulaşarak millet haline gelmişlerdir. Yüzyıllar süren bir tarihi akış ve sosyal kültürel bir pota içinde meydana gelen bu ürüne “Millet” adını veriyoruz.

Milleti tanımlamak ve onu diğer insan topluluklarından ayırt etmek için ortaya atılmış olan görüşleri iki grupta toplayabiliriz. Bu görüşlerden birincisi objektif millet anlayışıdır. Bu görüşe göre; Millet, aynı ırktan gelen, aynı dili konuşan ve aynı dine inanan insanların meydana getirdiği bir topluluktur. ⁽¹⁾ Bu görüşü benimseyen düşünürlerin bazıları dil birliğini, bazıları yurt birliğini, bazıları soy birliğini, bazıları din birliğini, bazıları tarih ortaklığını ve ülkü birliğini fertleri birbirine bağlayan ana faktörler olarak göstermişlerdir.

Sayıdığımız bu objektif faktörler, tarihi bakımından birçok milletin meydana gelmesinde çok önemli rol oynamışlardır. Fakat millet olgusunu sadece bu faktörlere indirgemek, her milleti sadece objektif benzerliklerle açıklamak yetersiz kalmaktadır. Bu bakımdan milletin oluşmasında subjektif veya kültürel unsurlar ağır basmaktadır. Gerçekten bir milletin oluşabilmesi için onun her şeyden önce bir his olarak kalplerde yaşaması gerekir.

Bu gerçek birçok düşünürü milletin kriterini subjektif veya manevi unsurlarda aramaya yöneltmiştir. Subjektif millet anlayışını ilk defa en güçlü bir şekilde ortaya koyanlardan biri Fransız düşünürü Ernest Renan’dır. Renan 1882 yılında verdiği “Bir Millet Nedir?” adlı konferansında milletin, fertleri arasındaki “birlikte yaşama duygusuna bir ortak kültüre, bir ruh birliğine” dayandığını

* Türk Askerî Tarih Komisyonu Genel Kurul Üyesi

⁽¹⁾ Ergun Özbudun, “Atatürk ve Devlet Hayatı”, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II**, Ankara, 1986, s. 46.

belirtmiştir. ⁽²⁾ Gerçekten millet olmak için en başta arzu edilen husus, toplumun fertleri arasında sevgi ve saygı hislerini canlı tutan en gerekli anlarda karşılık beklemezsizin dayanışmayı sağlayan duygu ortaklığının mevcudiyeti olmalıdır. ⁽³⁾ Bu ortak duygu ancak, ortak bir kültür hayatı yaşayan toplumlarda ortaya çıkabilir. O halde milli kültür millet olmanın sosyal dokusunu meydana getirmektedir. Bir toplulukta fertler aynı kültür, aynı terbiye ve aynı duygularla birleşiyorsa orada millet gerçeği vardır denilebilir. Kültürde birlik, sosyal yapının güçlenmesini sağlar. Çünkü fertler arasındaki ortak duygu ortak şuuru yaratır. Bu bakımdan milli şuuru veya milli duygu kültür hayatının dışı bir yansımasıdır. Ancak ortak kültür değerleri fertler arasında birleştirici rol oynayabilirler. Bu da sosyal yapının güçlenmesini sağlar. O halde milli kültürün en önemli görevi millet olma sürecini pekiştirmiş olmasıdır. ⁽⁴⁾

Şüphesiz ki, Millet bir gönül birliği, bir ruh anlaşması ve bunun hukuki ifadesi olan birlikte yaşama arzu ve iradesidir. Bu birlik ve anlaşmanın doğması için elverişli bir zemin lazımdır. Bu zemin yukarıda saydığımız ortak ülke, ortak dil, ortak soy, ortak din ve ortak tarih gibi objektif faktörlerdir. Ancak subjektif veya kültürel faktörler bu zemin üzerinde yükselir. Demek ki bir milletin varolabilmesi için objektif ve subjektif faktörlerin birbirini tamamlamaları ve takviye etmeleri gerekmektedir. Ayrıca bir insan grubunun bir gönül birliği halini alarak bir millet meydana getirmesinde siyasi kuvvet ve teşkilatın da önemli bir rolü vardır.

Bütün bu izahların ışığı altında bir tarif yapmak gerekirse Millet; ne yalnız ırk ve yurt birliğinin, ne yalnız dil, tarih ve ülkü birliğinin ne de siyasi, hukuki ve iktisadi birliğin ürünü olmayıp, yukarıda sayılan objektif ve subjektif unsurların bir araya gelmesiyle meydana gelen tarihi ve sosyal bir gerçektir diyebiliriz. Bizde bu anlamda milleti ilk tarif eden Ziya Gökalp olmuştur. Gökalp'e göre, milleti meydana getiren temel faktör ırk, kavim, yada coğrafya değildir. Millet; "dilce, dince, ahlakça ve güzellik duygusu bakımından müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden meydana gelen bir topluluktur."⁽⁵⁾ İleride geniş şekilde üzerinde duracağımız gibi Atatürk de millet tanımında yukarıdaki bütün unsurları esas almaktadır.

2) Milliyetçilik

Bir sosyal politika prensibi veya fikir akımı olarak, millet gerçeğinden hareket eder ve milli menfaati temin gayesi ile bir ülkü etrafında toplanmayı ifade eder. Milliyetçilik ideal ve kader birliğinin yönlerini belirten bir prensiptir ve toplumu yüceltme amacını güder. Çağımızda Milliyetçilik insanı bir gruba ve bir topluma bağlayan en kuvvetli bağıdır. ⁽⁶⁾ Bu anlamda Milliyetçilik, kişiyi topluluğa bağlayan bağ olarak Milliyet duygusu şeklinde de ifade edilmektedir.

⁽²⁾ Özbudun, a.g.m., s. 47.

⁽³⁾ İbrahim Kafesoğlu-Mehmet Saray, **Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller**, İstanbul, 1983, s. 12.

⁽⁴⁾ Orhan Türkdoğan, **Değişme-Kültür ve Sosyal Çözümleme**, İstanbul, 1988, s. 28.

⁽⁵⁾ Ziya Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul, 1976, s. 21, Uriel Heyd, **Türk Ulusçuluğunun Temelleri**, çev.:Kadir Günay, Ankara, 1979, s. 74.

⁽⁶⁾ Hazma Eroğlu, "Atatürk'e Göre Millet ve Milliyetçilik", **Atatürk Yolu**, İstanbul, 1981, s. 141.

Her milletin Milliyetçilik anlayışı değişik ve farklıdır. Çünkü Milliyetçilik, hayatîyet ve gelişmesini her ülkenin özelliğine, her milletin kendine has karakterine göre geliştirecek bir nitelik taşımaktadır. Bu sebeple dünyada ne kadar Milliyetçilik akımı varsa o kadar da Milliyetçilik anlayışı vardır. Dolayısıyla her Milliyetçilik akımının da kendine has özellikleri vardır. Bu bakımdan bütün Milliyetçilik akımlarını içine alan açık ve belli bir tarif yapmak güçtür. Bununla beraber Milliyetçilik; “Kendilerini aynı milletin üyesi sayan kişilerin duydukları, bir arada, aynı sınırlar içerisinde, bağımsız bir hayat sürmek ve teşkil ettikleri toplumu yüceltmek isteğidir.”⁽⁷⁾ Sadri Maksudi Arsal, bundan biraz farklı olarak milletin tarihi oluşumuna değer vererek Milliyetçiliği şöyle tarif etmektedir. Milliyetçilik yani milliyet duygusu bir millete mensup fertlerin, milli tarihlerine, milletlerin mazideki hem parlak başarılarına, hem de felaket ve ızdıraplarına karşı derin bir ruhi bağlılık ve hürmet hissi şeklinde tecelli eder. Fakat Milliyetçilik ancak maziye mazideki şeylere bağlılıktan ibaret değildir. Milliyet hissini tecelli ettiği diğer bir saha vardır. O da istikbale yönelmiş emel, gaye ve düşünceler sahasıdır⁽⁸⁾ demektedir.

3) Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Gelişmesi

Türk Milliyetçiliği; İslam ümmetçiliğinden çok milleti Osmanlıcılığa, oradan siyasi İslamcılığa ve nihayet Türk Milliyetçiliği ve vatanperverliği şeklinde bir gelişme göstermiştir. Bu hareket Osmanlı Devletinin çeşitli din ve milliyetlerden meydana gelen kozmopolit yapısı içinde bir tepki ve kendini bulma akımı olarak doğmuş ve daha ziyade Türkcülük olarak adlandırılmıştır.

Fransız İhtilali ile beraber modern Milliyetçilik cereyanının yayılması, çok milletli Osmanlı devletini de etkilemekte gecikmemiştir. Millet gerçeğinden hareket eden bu ideolojik vasıflı Milliyetçilik anlayışı, milli menfaati temin gayesi ile bir ülkü etrafında toplanmayı ve milleti yüceltmeyi amaçlar. Temelde ise, milli egemenlik ve ona bağlı olarak gelişen milli bağımsızlık fikrine dayanır.⁽⁹⁾ Bu siyasi Milliyetçilik cereyanı Osmanlı devletinde önce Gayri Müslimlerde, daha sonra da Türklerin dışındaki Müslüman unsurlar arasında yayılmıştır. Türklerdeki Milliyetçilik, Gayri Müslimlerin bağımsızlık kazanarak devletten birer birer ayrılmaları ve İmparatorluktaki Türk olmayan Müslüman unsurların Milliyetçi gayelerine karşı bir tepki olarak doğmaya başlamıştır. Balkan Savaşları Osmanlıcılık anlayışının dayandığı temelleri yıkmış, “İttihad-ı Anasır” politikasını fiilen iflas ettirmiştir. Sonuçta Türk Milliyetçiliğinin hızla yükselmesine yol açmıştır.”⁽¹⁰⁾

Türk Milliyetçiliğinin uyanışındaki bu gecikmenin milletimize ne kadar pahalıya mal olduğunu Atatürk şu sözlerle açıklamaktadır:

“Biz Milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telafiye çalışmalıyız .Çünkü tarih, hadiseler ve müşahedeler, insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hakim olduğunu göstermiştir. Özellikle bizim milletimiz, milliyetini ihmal

⁽⁷⁾ Haluk Ülman, **Atatürk ve Milliyetçilik Anlayışı Üzerine Bir Deneme**, SBF, Yüzüncü Yıl Armağanı, Ankara, 1959, s. 319.

⁽⁸⁾ Sadri Maksudi Arsal, **Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları**, 4. B., İstanbul, 1979, s. 79-82.

⁽⁹⁾ Gencay Şaylan, “*Milliyetçilik İdeolojisi ve Türk Milliyetçiliği*”, CDTA, C. 7, s. 1945-1946.

⁽¹⁰⁾ Geniş bilgi için bkz.; David Kushner, **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu (1876-1909)**, Çev.; Ş. Serdar Türel-R. Ertem, İstanbul, 1979; Yusuf Sarıнай, **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)**, İstanbul, 1994.

edişinin çok acı cezalarını çekmiştir. Osmanlı İmparatorluğundaki çok çeşitli toplumlar hep milli inançlara sarılarak, Milliyetçilik idealinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu, sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Kuvvetimizin zayıfladığı anda bizi hor ve hakir gördüler. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmış olduğumuzmuş.⁽¹¹⁾

Milli Mücadele'nin başlarında Türk Milliyetçiliğini ve milli egemenlik ilkesini kendisine rehber olarak alan Mustafa Kemal Paşa, Türk toplumunu dağılma tehlikesinden kurtararak Müdafaa-i Hukuk Hareketi içindeki dağınık mahalli güçlerin temsilcileri cemiyet ve kongreleri Sivas Kongresi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bünyesinde Misak-ı Milli'ci bir sentez içinde kaynaştırmıştır.⁽¹²⁾ Bugünkü sınırlarımız içinde yaşayan milletimiz bu kaynaşma temeline dayanmaktadır. Böylece Milli Mücadele hareketi toplumumuzun ümmet halinden millet haline geçiş sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu sebeple Türkiye'de çağdaş manada bir millet oluşturma ve ona muhteva kazandırma Türk Milli Mücadele hareketi ile birlikte Mustafa Kemal Paşa tarafından gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Çünkü Mustafa Kemal Paşa bölgeciliğin yerine Türk Milliyetçiliğini geçirmiş, Türk toplumunu ortak hedefler çerçevesinde birleştirmiştir. Bu hedeflerin en önemlisi bizzat O'nun da belirttiği gibi; "... Hakimiyet-i Milliyeye müstenit, bilakaydüşart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmektir."⁽¹³⁾

4) Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı

Osmanlı döneminde İmparatorluk yapısı içinde Türk toplumuna gereken önemin verilmediğini gören ve milliyet fikrinin toplumumuzda uyanışının ve devlet politikasında tatbikinin gecikmesinin milletimize büyük zararlara mal olduğunu söyleyen Atatürk; "... dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak ilk önce biz kendi benliğimize bu hürmeti hissen, fikren ve fiilen bütün e'fal ve hareketimizle gösterelim; bilelim ki milli benliğini bulamayan milletler başka milletlerin avidir."⁽¹⁴⁾ demiştir. Bu sözleri ile milletlerin yaşayabilmesi için milli şuurun uyandırılması ve milliyet fikrinin tatbikinin ne kadar önemli olduğunu vurgulayan Atatürk; Türk Milliyetçiliğini Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte şuurlu bir devlet politikası olarak yürütmeye başlamıştır. Bu politikanın sonucu büyük felaketler yaşayan milletimize yeniden güven duygusu kazandırmıştır.

Milli Mücadele'nin askeri safhasının kazanılması ile birlikte giriştiği radikal inkılaplarla Türk toplumunu "muasır milletler" seviyesine çıkarmayı amaçlayan Atatürk; bunun bir gereği olarak Türk Milliyetçiliğinin temeli olan Türk toplumuna modern bir millet vasfı kazandırmaya çalışmıştır. Çünkü, "Medeni olmak ancak kuvvetli bir millet olmakla mümkündür."⁽¹⁵⁾

⁽¹¹⁾ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, c. II, (Haz:Nimet Arsan) 3. B. Ankara, 1981, s. 137-146.

⁽¹²⁾ Tarık Zafer Tunaya, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2 B. İstanbul, 1981, s. 101-102.

⁽¹³⁾ **Nutuk**, C. 1, s. 12.

⁽¹⁴⁾ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, C. II., s. 142-143.

⁽¹⁵⁾ Hilmi Ziya Ülken, **Millet ve Tarih Şuuru**, 2. B., İstanbul, 1976, s. 186.

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışını iyi anlayabilmek için, öncelikle O'nun millet anlayışını açıkça ortaya koymamız gerekir.

5- Atatürk'ün Millet Anlayışı

Atatürk'ün millet anlayışı, bugün de ilmiliği kabul edilmiş olan subjektif veya kültürel millet görüşüne uygundur. Millet'in çağdaş düşüncelere uygun ilmi bir tanımını yapma gereğine işaret eden Atatürk, mümkün olduğu kadar her millete uyabilecek olan şu geniş tanımı yapmaktadır.

a) Zengin bir hatıra mirasına sahip bulunan;

b) Beraber yaşamak hususunda müşterek arzu ve muvafakatte samimi olan,

c) Ve sahip olunan mirasın muhafazasına beraber devam hususunda iradeleri müşterek olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyete millet namı verilir. Bu tarif tetkik olunursa, bir milleti teşkil eden insanların rabitalarındaki kıymet, kuvvet ve vicdan hürriyetiyle insani hisse gösterilen riayet, kendiliğinden anlaşılır. Gerçekten maziden müşterek zafer ve yeis mirası; istikbalde gerçekleştirilecek aynı program ümitleri beslemiş olmak; bunlar elbette bugünün medeni zihniyetinde, diğer her türlü şartların üstünde mana ve şümül alır. ⁽¹⁶⁾

Atatürk her millete uyabilecek, bu genel tanımın yanı sıra, Türk Milleti'nin oluşumunda etkili olan tabii faktörleri şöyle sıralamaktadır:

a- Siyasi varlıkta birlik,

b- Dil birliği,

c- Yurt birliği,

d- Irk ve menşe birliği,

e- Tarihi Karabet (Yakınlık-Akrabalık),

f- Ahlaki karabet (Yakınlık-Akrabalık),⁽¹⁷⁾

Temelde Atatürk, Millet hayatında ve tanımında milli kültürü esas almaktadır. Nitekim yaptığı tanımlardan birinde milleti; "Dil, kültür ve mefkure birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği siyasi ve içtimai heyet" ⁽¹⁸⁾ olarak tarif eden Atatürk ayrıca, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye Halkına Türk Milleti denir" demektedir. Gene Atatürk'e göre; Millet'in en kısa tanımı "aynı kültürden olan insanlardan oluşan toplumdur".⁽¹⁹⁾ Gerçekten de bir milletin oluşabilmesi istikbalini ve milli benliğini muhafaza edip devamlılığını sağlayabilmesi için milli kültüre sahip olması şarttır.

⁽¹⁶⁾ Afetinan, **Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları**, Ankara, 1969, s. 23-24.

⁽¹⁷⁾ y. a.g.e., s. 22.

⁽¹⁸⁾ y. a.g.e., s. 18.

⁽¹⁹⁾ y. a.g.e., s. 24.

Nitekim millet hayatında milli kültürün yer ve öneminin idraki içinde olan Atatürk; “Milli kültürün her çağırda açılarak yükselmesini Türk Cumhuriyeti’nin temel direği olarak temin edeceğiz.”⁽²⁰⁾ diyerek milli kültüre verdiği önemin büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Gerçekten Atatürk kültüre verdiği önemi sadece sözde bırakmayıp öncelikle Türk kültürünün araştırılması ve zenginleştirilmesi için dil ve tarih kurumlarının yanı sıra Fakülteler ve Üniversiteler kurulmasına büyük önem vermiştir. Diğer taraftan çağdaş medeniyete yönelirken Türk gururunu ve İzzet-i nefsinin tatmin ederek oluşmakta olan kültürün milli bir tabana oturmasını sağlamak amacıyla Türk tarihi ile ilgili araştırma ve incelemelere öncülük etmiştir. Ayrıca kültürü geniş tabana yayarak milli birliği sağlamlaştırmak amacıyla aydın-halk bütünleşmesine yönelik çalışmalar yapmıştır.⁽²¹⁾ Atatürk sistemli olarak yürüttüğü bu kültür politikası ile Türkiye’de çağdaş manada millet olma sürecini başlatmıştır.

Bu millet görüşünün ışığı altında Atatürk, milliyet prensibini şöyle tanımlamaktadır. “Bir milletin diğer milletlere oranla tabii veya sonradan kazanılmış özel karakter sahibi olması, diğer milletlerden farklı bir varlık teşkil etmesi, çoğu zaman onlardan ayrı olarak onlara paralel gelişmeye çalışmasına milliyet prensibi denir. Bu prensibe göre, her fert ve her millet kendi hakkında iyi niyet, topraklarına bizzat kayıtsız sahip olmayı istemek hakkına ve hürriyetine sahiptir.”⁽²²⁾ Türk milliyetçiliği ise, “ilerleme ve gelişme yolunda ve milletlerarası temas ve ilişkilerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla uyum içinde yürümekle beraber, Türk toplumunun özel karakterlerini ve başlı başına bağımsız kimliğini korumaktadır.”⁽²³⁾

6- Atatürk’ün Milliyetçilik Anlayışı ve Özellikleri

Atatürk gerçekleştirdiği köklü İnkılaplarla Türk toplumunu çağdaş milletler seviyesine yükseltirken, bu anlayışa uygun olarak Milliyetçiliğe de yeni bir anlam ve çağdaş bir muhteva kazandırarak onu Türkiye Cumhuriyeti’nin temel ilkelerinden birisi haline getirmiştir. Böylece Milliyetçilik anlayışımız sadece bir tepki milliyetçiliği olmaktan çıkmış, gerçekçi, ileriye dönük, çağdaş ve birleştirici bir hüviyet kazanmıştır. Bu açıklamaların ışığı altında Atatürk’ün Milliyetçilik anlayışının özelliklerini ve uygulamalarını şu başlıklar altında toplamak mümkündür.

*** Milli Birlik ve Bütünlüğe Büyük Önem Verir**

Milli birlik ve beraberlik duygusu millet fertlerini birbirine bağlar. Zaten milli birlik ve beraberlik dünyada Milliyetçilik cereyanının yayılmasından sonra kurulan milli devletlerde önem kazanmaya başlamıştır. Atatürk de Milli Mücadele’nin başlangıcından itibaren milli güç, milli birlik ve bütünlük konusuna son derece önem vermiş, bu mücadeleyi Türk milletinin maddi ve manevi gücünü birleştirmesiyle başarmıştır. Milli Mücadele, milli sınırların kurtarılması olduğu kadar, millet birliğinin sağlanmasına da yönelik olmuştur.

⁽²⁰⁾ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. I, s. 372.

⁽²¹⁾ Abdurrahman Çaycı, “Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma”, Erciyes Üniversitesi, İktisadi İlimler Fakültesi, Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983, s. 44-47.

⁽²²⁾ Afetinan, a.g.e., s. 24.

⁽²³⁾ y. a.g.e., s. 25.

"Milli birlik, milli duygu, milli kültür en yüksekte göz diktiğimiz İdealdir" diyen Atatürk, Türk milletinin birliğini kuvvetlendirecek manevi harcı kültür Milliyetçiliğinde bulmuştur. ⁽²⁴⁾ Atatürk'ün başta dil ve tarih çalışmaları olmak üzere milli kültüre büyük önem vermesinin en önemli sebeplerinden birisi budur, milli birliğin sağlanması ve güçlendirilmesinde milli eğitime büyük görevler düştüğünü vurgulayan Atatürk;

"Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları eğitimin sınırları ne olursa olsun, ilk önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığına kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir.

Dünyada milletlerarası duruma göre böyle bir mücadelenin gerektirdiği manevi unsurlara sahip olmayan kişilere ve bu nitelikte kişilerden oluşmayan toplumlara hayat ve bağımsızlık yoktur" ⁽²⁵⁾ demektedir. Van'dan, Diyarbakır'dan Trakya'ya, Karadeniz'den Akdeniz'e kadar yurdumuzun her köşesindeki memleket evlatlarını "hep aynı cevherin damarları" ⁽²⁶⁾ olarak vasıflandıran Atatürk, ırk, mezhep ve sınıf ayrılıklarını körükleyenlere karşı çıkmış, milli birlik ve bütünlüğü sarsmaya çalışanların "düşmana alet olmuş beyinsizlerin dışında kimseyi etkisi altına alamayacaklarını söylemiştir." ⁽²⁷⁾ Milletimizi kendi içinden bölmeye yönelik, bütün didinmelerin boğulmaya mahkum olduğunu belirten Atatürk'e göre; "Türk milleti kendinin ve memleketin yüksek menfaatlerinin aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirlı emelleri anlamayacak bir topluluk değildir", bilindiği gibi Atatürk kendisini Türk hissedenden herkesi Türk kabul etmiş, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir." demiştir. O'nun millet anlayışı da ortak mazi, ortak tarih, ortak vatan ve ahlaka dayanmaktadır. Bütün bu gerçeklere rağmen Türkiye üzerinde oynanmak istenen oyunları gören Atatürk şöyle demektedir:

"Bugünkü Türk milleti siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri ve Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar birkaç düşman aleti, mürteci, beyinsizden mada hiçbir millet ferdi üzerinde teellümden başka bir tesir hasıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da umûm Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar." ⁽²⁸⁾ demektedir.

Bu sebeple Atatürk'ün toplayıcı ve birleştirici Milliyetçilik anlayışı", Türk milletini ırk, mezhep ve sınıf kavgaları ile bölmeye kalkışacak olanlara karşı en sağlam savunma aracıdır.

* Sınıf Kavgasına Karşıdır

⁽²⁴⁾ Ercümen Kuran, **Atatürkçülük Üzerine Denemeler**, Ankara, 1981, s. 27.

⁽²⁵⁾ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, C.I, s.27.

⁽²⁶⁾ Eroğlu, *a.g.m.*, s. 162-163.

⁽²⁷⁾ Afetinan, *a.g.e.*, s.23.

⁽²⁸⁾ *y. a.g.e.*, s. 41.

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışının önemli bir özelliği de sınıf mücadelesini reddetmesi ve sosyal dayanışmayı esas almasıdır. Atatürk; Türk toplumunu teşkil eden köylü, çiftçi, işçi, esnaf, sanatkar, sanayici, tüccar, serbest meslek sahibi ve memur gibi her çeşit meslek ve zümrelerin, aynı milli toplumun birer unsuru olarak, sosyal adalete uygun esaslar içinde, ahenkli bir tarzda işbirliği yapmalarını; bunlar arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların millet yararını her şeyin üstünde tutarak uzlaştırılmasını ve bağdaştırılmasını öngören temel bir görüşe sahiptir. ⁽²⁹⁾

Atatürk'ün gerek Milliyetçilik anlayışı, gerekse Halkçılık anlayışı sosyal adalete, sosyal güvenliğe toplumun ekonomik bakımdan zayıf kesimlerinin korunmasına ve güçlendirilmesine, adaletli gelir dağılımına büyük önem vermekle beraber, sınıf mücadelesini reddeder. Atatürk Milli Mücadele'nin ilk günlerinden itibaren kendi Halkçılık anlayışının sınıf çatışması esasına dayanan komünizmle hiçbir ilgisinin bulunmadığını sürekli olarak vurgulamıştır.

Atatürk'e göre Türk toplumu, menfaatleri birbiriyle çatışan ve aralarında zorunlu olarak bir mücadele olması gereken sınıflardan değil, birbirine muhtaç olan ve aralarında uyum bulunan çeşitli meslek gruplarından oluşmuştur. Bu anlamda Atatürk'ün Halkçılık ilkesi ile, üçüncü Fransız Cumhuriyeti'nin hakim ideolojisi olan "Dayanışmacılık" (solidarisme) arasında yakın benzerlikler görmek mümkündür. Durkheim'den Ziya Gökalp kanalıyla Türk düşüncesine girmiş olan dayanışmacılık, modern toplumdaki sınıflar arasında çatışmanın zorunlu olmadığı, fert ve grupların topluma katkılarını vurgulayan bir sosyal ahlak vasıtasıyla, sosyal dengenin korunabileceği tezine dayanıyordu. ⁽³⁰⁾

* Gerçekçidir ve Vatan Kavramına Dayanır

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışının temel özelliklerinden birisi de gerçekçiliktir. Türk milletinin varlığının ve hayati menfaatlerinin Pan-İslamizm, Pan-Turanizm veya federal imparatorluk gibi uzak hayallere feda edilmemesi gerektiğini daha Milli Mücadele'nin başında vurgulayan Atatürk;

"Büyük hayaller peşinde koşan, yapamayacağımız şeyleri yapar gibi görünen sahtekar insanlardan değiliz. Efendiler!. Büyük ve hayali şeyleri yapmadan yapmış gibi görünmek yüzünden bütün dünyanın düşmanlığını, garazını, kinini bu memleketin ve milletin üzerine topladık, biz Pan-İslamizm yapmadık. Belki yapıyoruz yapacağız dedik. Düşmanlar da yaptırmamak için bir an önce öldürelim dediler, Pan-Turanizm yapmadık. Yaparız yapıyoruz dedik, yapacağız dedik yine öldürelim dediler!... Biz böyle yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve üzerimizdeki baskıları artırmaktan ise, tabii sınıra, meşru sınıra dönelim. Efendiler!.. Biz hayat ve bağımsızlık isteyen milletiz. Ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı esirgemededen harcarız." ⁽³¹⁾ demektedir. Takip edilecek gerçekçi ve akılcı yolun sınırları belli bir vatan üzerinde, milli bir devlet kurmak olduğunu belirten Atatürk'ün bu gerçekçi tavrı elbette milli sınırlarımız dışında kalan Türklerle ilgilenmediği anlamına gelmez. Bu konuda Atatürk şöyle demektedir.

⁽²⁹⁾ Turhan Feyzioğlu, **Atatürk ve Milliyetçilik**, Ankara, 1986, s.55.

⁽³⁰⁾ Yusuf Sarıncay, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, İstanbul, 1996, s.82.

⁽³¹⁾ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, C.I, s.201.

"Türk milleti istiklal savaşından beri, hatta bu savaşa atılırken bile, mazlum milletlerin hürriyet ve bağımsızlık davaları ile ilgilenmeyi, o davalara yardım etmeyi benimsemiştir. Böyle olunca kendi soydaşlarının hürriyet ve bağımsızlıklarına kayıtsız davranması elbette uygun görülmez. Fakat milliyet davası şuarsuz ve ölçüsüz bir dava şeklinde mütalaa ve müdafaa edilmemelidir... Hareketlerin imkan sınırları ve sıraları mutlaka hesaba katılmalıdır. Türkiye dışında kalmış Türkler, ilkin kültür meseleleriyle ilgilenmelidirler."

"Nitekim biz Türklük davasını böyle bir müspet ölçüde ele almış bulunuyoruz. Büyük Türk tarihine, Türk dilinin kaynaklarına, zengin lehçelerine, eski Türk eserlerine önem veriyoruz. Baykal ötesinde Yakut Türklerinin dil ve kültürlerini bile ihmal etmiyoruz."⁽³²⁾

Bu konuşmasından da açıkça anlaşılacağı gibi, Atatürk dış Türkler davasını öncelikle bir kültür meselesi olarak ele alarak ilgilenmektedir. Anavatanı tehlikeye atmadan dış Türklerin her türlü sorunu ile ilgilenen Atatürk, bu konuda Türkiye'nin hazırlıklı olmasını da tavsiye etmektedir.

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışı vatan kavramı ile de çok yakından bağlantılıdır.

I. Dünya Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanması ve Anadolu'nun dahi tehlikeye düştüğü bir sırada son derece gerçekçi davranan Mustafa Kemal Paşa Türk milletinin hayati menfaatlerinin Pan-İslamizm veya Pan-Türkizm gibi uzak hayallere feda edilmemesi gerektiğini vurgulayarak milli sınırlar ötesinde müphem ve daha geniş bir varlık için değil, Türkiye halkı için savaştığını açıkça ortaya koymuştur:

"Efendiler, vatandaşlarımızdan hemşehrilerimizden her biri kendi dimağında bir mefkure-i Aliye besleyebilir, hürdür, muhtardır. Buna kimse karışamaz. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin sabit, müspet maddi bir siyaseti vardır. O da efendiler muayyen hududu millisi dahilinde hayatını ve istikbalini temin etmeğe matuftur."⁽³³⁾ Diyen Atatürk, Ziya Gökalp'den beri sosyolojik temelleri oluşturulan kültür Milliyetçiliğinin büyümesi, yeni Türk nesillerinin Türklük Türk milletine dayanan özdeşlik, bağlılık fikrine, yeni bir fikir, "Türklerin ülkesi, Türkiye İdealini" getirmiş oluyordu. Yeni devletin ilk günlerinde ortaya çıkan bu yeni fikir Türkiye'deki Türk milletine dayanan toprağa bağlı bir Millet-Devlet fikri idi.⁽³⁴⁾

Sonuçta, Milli Mücadele ile çizilen Misak-ı Milli sınırları Türk milletinin anavatanı olarak benimsenmiştir. 1921 ve 1924 anayasalarında Türkiye ülkenin adı olarak kullanıldı. Böylece Türk Milliyetçiliği milli vatan kavramı ile bütünleşince açıklık ve güç kazanmıştır. Bundan sonra Türk devleti bütün gücünü bu vatan etrafında birleşmiş, çağdaş medeniyeti benimsemiş milli bir devletin yücelmesine sarfetmiştir. Atatürk, Türk milletinin oturduğu, yaşadığı toprak parçasını; derin ve şanlı geçmişin, büyük kudretli atalarının mukaddes miraslarının saklandığı sınırları tarihte çizilmiş yer olarak belirtmektedir.

⁽³²⁾ Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara, 1984, s. 185-186.

⁽³³⁾ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri**, C.I, s. 199.

⁽³⁴⁾ Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Çev.: Metin Kıratlı, 2.B., Ankara, 1984.S.351.

Atatürk'e göre, "Vatan diye adlandırılan bu toprak parçası hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir." (35)

* Saldırgan Değil Barışçıdır

Milliyetçilik konusunda son derece hassas olan Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışı asla bencil bir Milliyetçilik değildir. O'nun Milliyetçilik anlayışında herşeyin üstünde Türk milleti ve bu milletin menfaatleri gelmesine rağmen, insanlık ailesi içinde başka milletlere de yaşama ve hürriyet hakkı tanır. Atatürk bu konuda;

"Vakıa bize milliyetperver derler. Fakat biz Öyle milliyetperveranız ki, bizimle teşriki mesai eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların bütün milliyetlerinin icabatını tanırız. Bizim milliyetperverliğimiz herhalde hodbinane ve mağrurane bir milliyetperverlik değildir." (36) demiştir.

"... Millet hayatı tehlikeye uğramadıkça, harp bir cinayettir." (37) diyen, Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışı barışçıdır. Türkiye'nin milli menfaatlerinin bir gereği olarak Lozan'dan sonra samimi ve dürüstçe barış idealini savunmuştur. Yurtta Sulh Cihanda Sulh İlkesi barışa verdiği değerin ifadesidir. Hemen belirtelim ki, düşman güçlere boyun eğmeye hazır, teslimiyetçi, dünya gerçeklerinden habersiz, hayalci pasifistlerin tavrı ile Atatürk'ün barışçılığı arasında derin bir uçurum vardır. Atatürk, barışın korunmasının milli güce ve askeri hazırlıklara bağlı olduğunu çok iyi görmüş ve bunun gereklerini yerine getirmiştir.

* Irkçılığa Karşıdır

Atatürk'ün çağdaş Milliyetçilik anlayışı ile ırkçılığı bağdaştırmak mümkün değildir. 1937'de anayasaya Milliyetçilik ilkesi eklenirken Recep Peker, "Bizim Milliyetçiliğimizin kan ve ırk Milliyetçiliği"nden farklı olduğunu belirtmiştir. (38) Yukarıda da belirtildiği gibi Atatürk millet hayatında kültürü esas almaktadır. Çağdaş Milliyetçiliğin de gereği budur. Bu konuda Erol Güngör; "hakikatte Milliyetçilik bir kültür hareketi olması dolayısı ile ırkçılığı, halka dayanan bir siyasi hareket olarak da otoriter idare sistemini reddeder." (39) derken, Sadri Maksudi Arsal; çağdaş Milliyetçiliğin kan tahlili ve kafatası ile uğraşmadığını, sosyolojik ve psikolojik esaslara dayandığını belirtmektedir. (40) Aynı ortak geçmişe, ahlaka, hukuka sahip bulunan, aynı ortak kültürü ve idealleri benimseyen, kaderlerini kendi

(35) Afetinan, a.g.e., s. 19.

(36) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I, s. 101.

(37) y.a.g.e., C.II, s.124.

(38) Feyziöglü, a.g.e., s.45.

(39) Erol Güngör, Türk Kültürü ve Milliyetçilik, 3.B., İstanbul, 1978, s.117.

(40) Arsal, a.g.e., s. 191.

samimi istekleriyle Türk milletine bağlamış olan bütün vatandaşları Türk kabul eden Atatürk, Türk vatandaşlarını din ve

etnik köken esasına göre ayırt etmez. Yani Türk toplumu içinde büyüyüp, aynı eğitimi gören ve Türklüğü benimsemiş olan her vatandaş bugünkü milliyet anlayışımıza göre Türktür: Bu anlayış anayasalarımızda da Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk kabul edilir şeklinde ifadesini bulmuştur. Dolayısıyla Alman nasyonal sosyalizmde önemli yer tutan çağdaş bilimin reddettiği saf ırk, üstün ırk nazariyeleriyle ilgisi yoktur.

*** Milliyetçiliği Reddeden Akımlara Karşıdır**

Türk Milliyetçiliği temeline dayanan Atatürkçülüğün, millet kavramını ve Milliyetçilik prensibini reddeden düşünce akımlarıyla bağdaşmayacağı açıktır. Bu anlamda millet ve milliyet mefhumlarının birer burjuva uydurması olduğunu, komünizmde bunun yerini proleteryanın milletlerarası dayanışmasının alacağını ileri süren Marksizm-Leninizm elbette Atatürkçülükle bağdaşmaz. Gerçekte milliyet duygusu ve millet gerçeği, milleti inkar eden ideolojilerden daha güçlüdür. Çünkü günümüzde Çin, Rus, Bulgar vb. milliyetçilikleri uzun yıllar süren Marksist rejimlere rağmen derinden derine sürüp gitmiştir. Ayrıca II. Dünya Savaşı sırasındaki gelişmeler de göstermiştir ki, bu savaşta sınıf menfaatlerinden çok, milletlerin varlığı, bağımsızlığı, düşünce ve inanç hürriyeti, demokratik hayat tarzı gibi konular çok ağır basmıştır. Bu sebeple milletlerin tarihini sadece sınıf kavgasına veya ekonomik ilişkilere bağlamak mümkün değildir.

Atatürk, Hitler ve Mussolini'nin temsil ettikleri demokrasi düşmanı, millet egemenliği ile bağdaşmayan totaliter devlet anlayışlarını da reddetmiştir.⁽⁴¹⁾ Atatürk aynı zamanda Laikliği temel ilkelerinden biri haline getirdiği için teokratik devlet anlayışının da karşısındadır.

*** Laiklik İlkesi ile Bağlantılıdır**

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışının bir diğer Özelliği de laik bir anlayışa sahip oluşudur. Din ve devlet işlerinin ayrılmasını esas alan Laikliğin, Türk toplumunun temel ilkelerinden biri haline gelmesiyle dinin birleştiricilik rolünü Türk Milliyetçiliği almıştır. Böylece toplumumuzun ümmet yapısından çağdaş manada millete geçiş süreci başlamıştır. Bu gerçeği Atatürk 5 Kasım 1935'te yaptığı konuşmada şöyle vurgulamaktadır:

"... Milletin varlığının devamı için, fertleri arasında düşündüğü ortak bağ yüzyıllardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet dini ve mezhebi bağlılık yerine Türk milliyeti bağı ile fertlerini toplamıştır."⁽⁴²⁾

⁽⁴¹⁾ Afetinan, a.g.e., s.40-41.

⁽⁴²⁾ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s.237.

Atatürk'ün devletin temel ilkelerinden birisi haline getirdiği Laiklik ilkesi sayesinde toplumumuzda meydana gelebilecek her türlü mezhep çatışması önlenmiş, Türk toplumu Milli hedefler çerçevesinde birleşmiştir. Laiklik sayesinde devlet yönetiminin din kurallarına bağlı olmaksızın, din ve devlet işlerinin, hukukun, eğitimin çağdaş bilime, çağın ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş ve yürütülmesi sağlanmıştır. Ayrıca ilerleme ve gelişme yolundaki engeller laiklik ilkesi sayesinde kaldırılmış, Türk Milliyetçiliği yepyeni bir anlam ve boyut kazanmıştır.

*** Millet Egemenliği İlkesiyle Bağlantılı ve Demokrasiye Yöneliktir**

Milli Mücadele'nin temelinde, Türk Milliyetçiliği ile birlikte, egemenliğin bir şahsa, değil millete ait olduğu ilkesi de yer almıştır. Atatürkçü düşünce sisteminde, bu iki ilke birbirinden ayrılamaz. Böylece milli egemenlik ilkesiyle bütünleşen Türk Milliyetçiliği çağdaş bir özellik kazanmıştır. Çağdaş Milliyetçiliğin en önemli özelliklerinden birisi de zaten demokratik bir nitelik taşımasıdır. ⁽⁴³⁾ Milli Mücadele'yi güçlü ve meşru bir temele, yani milli egemenlik temeline oturtan Atatürk'ün esas amacı, milli egemenlik ilkesinin tabii bir sonucu olarak Türkiye'de demokrasiyi yerleştirmektir. Atatürk'e göre; "Toplumda en yüksek hürriyetin en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'i manasıyla milli egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır." Bu sebeple Atatürk, bütün milli mücadele boyunca "hakimiyet-i milliyeye" esasını işleyip, onu yeni devletin temel dayanağı yapmakla devletin, yönetim şekli olan cumhuriyet rejiminin de temelini atmış bulunuyordu. Gerçekten milli egemenlik esasının tam bir şekilde gerçekleşmesi Cumhuriyet'le mümkündür.

Atatürk milli egemenlik ilkesini, Milli Mücadele'nin ve yeni Türk Devleti'nin temel ilkesi haline getirirken hiç şüphe yok ki amacı Türkiye'de gerçek anlamda demokratik rejimi yerleştirmektir. Fakat şartlar demokrasinin doğması ve sağlıklı bir şekilde işlemesi için elverişli değildi. Çağdaşlaşma yolunda hızla yapılması gereken köklü inkılaplar vardı. Ülkenin demokrasi yolunda tecrübesi çok azdı. Bu sebeple Atatürk dönemindeki demokrasi denemeleri başarılı olamamıştır. Ancak uygulanan tek parti yönetiminin sürekli olmadığı vurgulanmıştır. Amacın gerçek bir demokrasiye ulaşmak olduğu devamlı tekrarlanmıştır. Atatürk'ün gerçekleştirdiği Türk inkılabının teorik olarak amacı iktidarı bütün millete devretme hareketi olmuştur. Ülke şartları ve genel eğitim seviyesi elverdiği anda tek partiden çok partili rejime geçilmesi amaçlanmıştır. Siyasi iktidarın meşru kaynağının millet olduğu ısrarla vurgulanmış "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." İlkesinin kalplere ve kafalara yerleşmesi yolunda çaba gösterilmiştir. Atatürk'ün 1 Nisan 1923'te mecliste söylediği Nutuk'ta; "Türkiye devletinde ve Türk devletini kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur... Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiç bir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da hakimiyet-i milliyedir." ⁽⁴⁴⁾ sözleri bunun içindir.

Türk Milletinin Çağdaşlaşmasını Amaçlayan İleriye Dönük Bir Milliyetçiliktir.

⁽⁴³⁾ Eroğlu, a.g.m., s.144.

⁽⁴⁴⁾ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.I, s.300.

Atatürk'ün Milliyetçilik anlayışı Türk milletinin çağdaşlaşmasını amaçlayan ileriye dönük bir milliyetçiliktir. Atatürk'ten önceki devlet adamlarının çoğu medeniyet ile kültürü ayırarak Batı medeniyetinin sadece maddi taraflarını almanın yeterli olacağını düşünmüşlerdir. Aynı medeniyet kültür ayrımı ve buna bağlı olarak çağdaşlaşma konusunda, batıdan sadece teknoloji alınması fikri Türk milliyetçiliğini sistemleştiren Ziya Gökalp'de daha belirginleşir. Dolayısıyla çeşitli sebeplerin de etkisi ile, bu şekilde çağdaş medeniyetin budanarak alınmaya çalışılması Türk çağdaşlaşma hareketinin başarısızlığa uğramasına sebep olmuştur. Halbuki kültür ve medeniyet birbirlerinden ayrı hadiseler değil, milli kültürler bir medeniyetin çeşitli manzaralarından ibarettir. Milliyetçilik ise, milli kültürü bizzat bir medeniyet kaynağı haline getirerek toplumu modern bir millet haline getirme hareketidir. Meseleye bu açıdan bakıldığında Osmanlı dönemindeki Türk milliyetçiliğinde olduğu gibi, milliyetçiliğin sadece bir tepki veya bir kültür hareketi değil, aynı zamanda bir medeniyet davası olduğu ortaya çıkar.⁽⁴⁵⁾

Nitekim Atatürk'ün Türk milliyetçiliğine kazandırdığı çağdaş muhteva sonucu Türkiye'de çağdaşlaşma ile milliyetçilik birbirine karşı değil, birbirine paralel olarak gelişmiştir. Böylece Türk milliyetçiliği "Batıya rağmen Batılılaşmak"⁽⁴⁶⁾ düsturu ile bir tepki milliyetçiliği olmaktan çıkmış, Türk milletinin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmasını amaçlayan ileriye dönük bir milliyetçilik halini almıştır. Zaten milliyet duygusu sadece milletin kültürüne geçmişine bağlılıktan ibaret değildir. Aynı zamanda istikbale yönelmiş milli gaye ve düşüncelerdir. Milliyet duygusunun bir gelişme ve ilerleme sebebi olması işte istikbale yönelik bu dilek ve arzular sayesinde. Bu sebeple "Milletimizin hedefi, yani milli mefkuresi bütün cihanda tam manasıyla medeni bir içtimai hey'et olmaktır."⁽⁴⁷⁾ diyen Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı batı medeniyetinden faydalanma ve çağdaşlaşma ile birbirine paraleldir.

Türk milleti ve devletinin dünyada milli varlığını ve istiklalini koruyabilmesi için çağdaşlaşmayı bir hayat davası olarak gören Atatürk; aynı zamanda milli şahsiyeti yok edebilecek taklitçiliğe de karşıdır. Çünkü çağdaşlaşmada esas, model aktarma veya batıyı taklit değil, önemli olan, çağdaşlaşma sürecinde bilim ve teknolojiye ait yaratıcı bir zihniyetin toplum değerleriyle bütünleşecek şekilde bağdaştırılmasıdır.

Bu sebeple Atatürk Türk toplumunun benlik şuuruna varması ve bu şuurdan alacağı güven hissiyle çağdaş medeniyet aleminin haysiyetli bir üyesi haline gelmesini istemektedir. Nitekim Atatürk'ün gerçekleştirdiği köklü inkılapları topluca değerlendirdiğimiz zaman bunların çağdaş medeniyet seviyesinde bir millet olma ve aynı zamanda milli kültüre kavuşma amacına yönelik olduğunu görürüz.

⁽⁴⁵⁾ Güngör, a.g.e, s. 120

⁽⁴⁶⁾ Tarık Zafer Tunaya. "İdeolojik İstiklâl", Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972, s.89.

⁽⁴⁷⁾ Feyzioğlu, a.g.e., s.46.